

POZIȚIA LUI IULIU MANIU FAȚĂ DE REGIMUL TOTALITAR

Intervenția de față nu se vrea o interpretare critică a poziției lui Iuliu Maniu față de regimul totalitar și implicit față de desființarea partidelor politice ci mai degrabă expresia dorinței de a sublinia conduita morală și etică a uneia dintre personalitățile care au contribuit ca durerea unui neam ce aștepta de veacuri, să aibă partea de cea mare sărbătoare — UNIREA — și pentru a accentua prin însăși cuvintele sale crezul lui că, viața trebuie însuflețită dinlăuntru ei printr-o politică care să slujească neamului.

În declarațiile făcute de Iuliu Maniu unui grup de ziariști la 23.II. 1939, cu prilejul împlinirii unui an de la noua așezare de stat¹ politicianul sublinia că, înlăturarea regimului democratic constituțional și înlocuirea lui cu un regim dictatorial, s-a urmărit metodic și stăruitor de la instaurarea primului guvern personal, prezidat de Iorga, când regele a adunat în jurul său o mână de oameni „fără considerare la ședințele lor politice”.

Cei dintii pași ai acestui gând au fost timizi și șovăitori. Din 1934 s-a făcut încercarea, neizbutită prin consultarea mareșalului Averescu, iar în vara anului 1936, s-a concretizat vag prin unele declarații apărute în „Paris Soir”.

În cursul celor opt ani s-a recurs la toate mijloacele pentru distrugerea grupărilor politice. Exercițindu-se arbitrar prerogativele din constituția din 1923, partidele politice au fost mereu fracționate prin ademeniri, promisiuni și intrigi, prin învrăjpirea și prin încredințarea guvernului altor persoane decît președinții partidelor.

Maniu accentua faptul că nici oclipă nu s-a pus întrebarea dacă pulverizarea și dărîmarea acestor forțe politice nu sînt dăunătoare intereselor superioare ale țării.

Deși planurile au fost desăvîrșite și atmosfera pregătită, totuși se cerea o justificare pentru introducerea dictaturii. Ea s-a găsit cu ușurință. După alegerile din decembrie 1937, care s-au finalizat cu înfrîngerea guvernului Tătărescu, fără să se țină seama de voința exprimată a națiunii, s-a adus la putere guvernul personal prezidat de Octavian Goga.

Fără să se țină seama de jurămîntul prestat de vechea Constituție, la 20.V.1938, printr-o lovitură de stat, cu decretul legal nr. 901 s-a promulgat o nouă constituție, care a fost supusă națiunii române spre „bună știință și învoire”.

Plebiscitul s-a făcut fără o procedură electorală normală.

La 27.II.1938 cu decretul nr. 1435, constituția a fost promulgată a doua oară, cînd a și intrat în vigoare, ceea ce dovedește că plebiscitul a fost o simplă formalitate, o farsă sinistră.

Noua constituție printr-o serie de dispoziții, rezerva monarhului toate privilegiile lăsînd poporului numai datorii.

¹ Arh. Stat. Sibiu, fond. Al. Vaida-Voevod nr. 18 p. 143

România a devenit sub noul regim, dintr-un stat de drept, un stat autocrat, în care avutul, libertatea personală, libertatea de gândire, de întrunire și de presă au fost scoase de sub paza legilor și aruncate pradă teroarei arbitrare a organelor administrative și polițieneste.

Acest regim a decis prin decretul lege din 31.III.1938² desființarea tuturor partidelor politice, care erau chemate de a reprezenta nevoile materiale și sociale, curentele de opinii și de ideologie ale națiunii.

I. Maniu, președintele Partidului Național Țărănesc, a prezentat regelui Carol II. la 27.IV.1938, un memoriu, privitor la dezvoltarea partidelor și asupra situației generale a țării create prin noul regim³, în care analizând textele constituționale subliniază că acestea nu justifică măsura generală de dizolvare în bloc a formațiunilor politice. Pe de altă parte Maniu își expune punctul de vedere asupra importanței, menirii și rolul partidelor politice, care în accepțiunea sa „sînt expresiunea unei comunități de vederi, de drepturi și de interese materiale și morale, de aspirații naționale și sociale și sînt forma de organizare, care permit curentelor de opinie ale unei națiuni să se manifeste fără a întrebuița violența”.

Un partid politic trebuia să-și impună în accepțiunea lui Maniu „doctrina prin mijloace legale, prin puterea convingerii și prin disciplina organizării. O altă componentă accentuată în repetate rînduri este aceea că, partidul politic are origine națională și o misiune națională. Aspirînd să pună doctrina lui în serviciul țării, își asumă răspunderea de guvernare devenind astfel un partid de ordine.

Partidele sînt expresia unei societăți organice a vieții de stat moderne. Cerințele de idei și sentimente, complexul de interese materiale și morale ale unei națiuni, nu sînt un produs artificial al voinței omenești, ci reprezintă stadiul unei evoluții naționale, sociale și economice. Ele sînt create prin lege și prin urmare, nu pot fi desființate prin lege”⁴.

În ce privește formarea partidelor totalitare, Maniu era de părere că, aceasta n-a reușit decît în state cu tendințe imperialiste și ca o reacțiune împotriva bolșevismului, reprezentînd un pericol real. Autorul memoriului subliniază „Țara noastră nu are tendințe imperialiste, cît privește comunismul, el n-a putut prinde rădăcini la noi”⁵. și mai departe „În special la noi capitalul politic pe care-l reprezintă partidele politice dezvoltate, nu poate fi înlocuit de azi pe mâine prin formațiuni improvizate. Un asemenea capital nu se crează decît cu colaborarea timpului și cu contribuția națiunii. Încrederea unui popor nu se reglementează prin dispoziții legislative. Bărbații de stat nu sînt investiți cu autoritatea lor, de paragrafele unei legi, ci de creditul pe care li-l deschide națiunea”⁶.

Ca atare Partidul Național Țărănesc a declarat deschis că nu-și poate considera rostul istoric pe care l-a jucat în evoluția statului ca încetat, în urma unui decret lege și că-și va continua activitatea legală și de ordine. „Acest partid, de altfel singurul care a reușit să înfăptuiască organizația

² Monitorul oficial nr. 75 din 31. III. 1938

³ Arh. Stat. Sibiu, fond. Vaida-Voevod nr. 18, p. 79

⁴ Idem

⁵ Idem, p. 80

⁶ Idem

sa de partid pe tot cuprinsul țării, declară că are misiunea și datoria de a veghea, după înfăptuirea Unirii, la care a contribuit efectiv, asupra unității sufletești și a solidarității de stat a românilor de pretutindeni⁷. Bineînțeles că în contextul introducerii regimului dicatatorial, prin schimbarea unilaterală a ordinii de stat și prin toate măsurile luate prin decretele emise pornind de la 20.II.1938 (privind noua ordine de stat, cel privitor la ridicarea inamovibilității magistraților, a procedurii justiției militare, oprirea adunărilor politice etc.), provinciile unite nu puteau fi neglijate. „Provinciile unite nu vor consimți niciodată să le fie răpite drepturile afirmate și dobândite prin imense suferințe și sîngeroase sacrificii, iar opinia publică cu adevărat națională și frățească și politiceste prevăzătoare a Vechilui Regat, nu va putea admite ca românii abia uniți, după ce au fost secole întregi persecutați de germani, ruși și de maghiari, acum să fie persecutați de puterea executivă a României, care abuzează de încrederea și patriotismul provinciilor, care cu frățească iubire și încredere s-au grăbit spre libertate și înălțare, fără a-și fi rezervat mijloace efective, pentru a se apăra de o nouă umilire și robie⁸.

Dar noua orînduire de stat nesocotea tocmai aceste condiții esențiale ale unei existențe prospere a României Mari. Starea de spirit ce începea să se așeze în țară și mai cu seamă evenimentele ce se pergeau pe plan extern au fost catastrofale pentru Stat și Dinastie deopotrivă.

Maniu conchidea în memoriul amintit „O nouă ordine de Stat, care schimbă radical raporturile de putere în stat, între Coroană și Națiune și care pretinde jertfe morale, politice și materiale de la națiune, trebuie să izvoarească dintr-o necesitate evidentă și trebuie să fie susținută de bărbați politici cu mare popularitate și autoritate. Fără această condiție indispensabilă, care la noi în cazul concret lipsește cu totul, noua așezare nu poate fi dăinuitoare. Înlăturarea ei va fi o necesitate care se va impune și care deci trebuie din vreme satisfăcută înainte de a o impune prin mari pagube, grele frământări⁹.

În „Reflecțiuni și note explicative” întocmite de Iuliu Maniu asupra celor cuprinse în „Memorandumul românilor din Transilvania (Ardeal, Banat, Crișana, Satu-Mare, Maramureș) prezentat regelui Carol II la 15. XII. 1938¹⁰, este reluată ideea că un stat care pentru motive interne introduce dictatura, este un stat slab și că România nu are nevoie de dicatatură deoarece populațiile ei trăiesc într-o disciplină liber acceptată, nu impusă.

„Sire, noi nu vrem în locul unei monarhii, care a ridicat România numai în citeva decenii atît de sus în conștiință a Europei, instituirea unei poliarii de mici dicataturi, care nu ne poate decît coborî de acolo. Nu-i vrem pe acești dictatori în umbra Coroanei și nici Coroana în umbra dictatorilor¹¹.

⁷ Idem p. 81

⁸ Idem, p. 83

⁹ Idem

¹⁰ Idem, p. 115–135

¹¹ Idem, p. 135

Maniu sublinia la 18.XII.1938 că „declar decretul nr. 4321/1938, prin care se înființează un partid unic, ca neconstituțional și toate măsurile ce se întemeiază pe acel decret ilegale”¹².

Decretul desființa de fapt libertatea națiunii și o împiedica să participe direct la viața de stat. Activitatea politică s-a transformat într-un monopol de stat, care a făcut imposibilă emulația liberă a virtuților cetățenești, singura capabilă să primenească viața publică și să selecționeze elitele conducătoare. În ce privește apelul făcut pentru înscrierea în partidul unic, anunțat în temeiul decretului amintit, partid care nu exprima aspirațiile, curente de idei și interesele maselor populare, ci a răsărit din combinațiile de culise, membrii Partidului Național Țărănesc și-au propus adoptarea unei atitudini de rezistență categorică și continuarea profesării credinței lor cuprinse în programele partidului, fiind convinși că o formațiune artificială impusă de sus, se va prăbuși, fiindcă pe trădare și pe servilism nu se poate întemeia o renaștere. Tendința de a sugruma prin încazarmarea cetățenilor într-un partid unic a fost considerată o insultă adusă națiunii române.

Maniu susținea că „Partidul unic decretat suferă de un viciu organic fundamental : lipsa unui conducător și a cadrelor formate în luptă și însuflețite de acelaș crez”¹³.

El avea să declare la 22.I.1939 „Faptul că guvernul s-a văzut silit să recurgă la presiuni și amenințări pentru a obține înscrieri în organizația Frontului Renașterii Naționale, constituie o confirmare a convingerii noastre că nu se poate trezi o stare de însuflețire pentru aderență voluntară, la o formațiune politică creată prin decret și înzestrată cu monopolul politic”¹⁴.

Maniu era convins că țara nu avea nevoie de schimbări sau remanierea guvernului, ci de schimbarea radicală a regimului, Statul avea nevoie de înlăturarea regimului dictatorial și de reintroducerea unui regim de legalitate și de constituționalism față de libertățile cetățenești și politice, pe cînd guvernul instaurat era menit să adîncească anarhia morală și spirituală în care a fost aruncată țara.

Marele patriot credea cu toată ființa sa că națiunea va lupta cu hotărîre pentru desființarea acelei stări paradoxale, el spunea : „Trăim o epocă. de decadență națională și cetățenească dar și o epocă de eroiam din partea acelora cari opun rezistență dîră acestui regim de despotism și de trădare Aceștia sînt mulți, viitorul îi ca cînsti după merit”¹⁵.

MONICA VLAICU-

¹² Idem, p. 138

¹³ Idem, p. 139

¹⁴ Idem, p. 140 ; București 22.I.1939. Declarația lui Maniu făcută reprezentanților presei.

¹⁵ Idem, p. 151. Declarația făcută de I. Maniu unui grup de ziaristi la 26. II. 1939 cu prilejul împlinirii unui an de la noua așezare de stat.

MANIU'S STELLUNGNAHME ZUR KÖNIGLICHE DIKTATUR**(Zusammenfassung)**

Gegenwärtige Arbeit stellt es sich nicht zur Aufgabe die Stellungnahme des Politikers I. Maniu gegenüber der königlichen Diktatur aus kritischer Sicht zu beurteilen, sondern diese anhand der beiden Memoranden vom 27. Iv. 1938 und 18. XII. 1938 die Maniu an König Carol II. gerichtet hat, zu erläutern. Manius Denkschriften sind richtige Zeitbilder jener Epoche.